

TAAL IN DE RECHTZAAL

1 BEDACHT DOOR

Laura Borghols, Veurs Lyceum

2 HOE KWAM IK OP HET IDEE?

In een artikel op taalcanon.nl over forensische taalkunde werd verwezen naar de [zaak-Harland](#) een zelfmoord die bij nadere bestudering van het taalgebruik in de afscheidsbrief toch een moordzaak bleek te zijn. De dader kon opgepakt worden aan de hand van zijn taalgebruik. Toen ik hierover nadacht, kwam ik tot de conclusie dat taal niet alleen een rol speelt bij de waarheidsvinding, maar ook bij de berechting: de verschillende actoren in de rechtbank dragen met hun taalgebruik allemaal bij aan het bepalen van de strafmaat.

3 SCENARIO VOOR

Geschikt voor 4-5 vwo, m.n. de profielen C&M en E&M. Deze lessen zouden ook kunnen dienen als vertrekpunt voor een profielwerkstuk waarin taalgebruik onder de loep wordt genomen.

4 TYPISCH VWO

In dit scenario staat meta-talig denken centraal: denken óver taal. Doel is dat leerlingen door het aannemen van een onderzoekende houding t.o.v. zowel mondeling als schriftelijk taalgebruik tot een dieper inzicht komen van wat taal en taalgebruik kunnen bewerkstelligen.

5 DOELEN

Door zich te verdiepen in retorica, pragmatiek en stilistiek krijgen leerlingen inzicht in de subtiele, impliciete effecten van taalgebruik.

<https://didactieknederlands.nl>

6 BESCHRIJVING

In dit scenario bekijken we de gang van zaken in de rechtszaal, en hoe taal daarin een sturende rol kan hebben.

Leerlingen worden verdeeld in drie groepen:

1. Groep 'Officier van Justitie'
2. Groep 'Advocaat'
3. Groep 'Pers'.

De groepen gaan zich eerst verdiepen in hoe taalgebruik meespeelt in de afwegingen die er worden gemaakt gedurende het rechtsproces. Hiervoor kunnen ze kennisnemen van verslagen van de rechtbank, te vinden op: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/>

Juridische taal is heel anders dan ons dagelijks taalgebruik. Waarom zou dat zijn? En op welke manier worden de feiten gepresenteerd? Wat zijn de doorslaggevende argumenten voor veroordeling of vrijspraak?

De groep 'Pers' zou zich kunnen verdiepen in krantenartikelen over bekende rechtszaken. Ook een artikel als dit: <https://www.parool.nl/nieuws/hoe-ga-je-als-rechtbankverslaggever-om-met-gruwelijke-details~b9140887/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F> is de moeite waard om op te reflecteren. Welke feiten zijn nieuwswaardig, en op welke manier breng je die dan?

Vervolgens gaan de leerlingen aan de slag met een casus. Belangrijk is het dat nadruk van het onderzoek op talige aspecten blijft liggen; je zou bijvoorbeeld uit kunnen gaan van de zaak-Harland, of aansluiten bij een in de literatuur beschreven moord- of strafzaak (vb. Een nagelaten bekentenis, Marcellus Emants).

De casus start voor de leerlingen als het gerechtelijk vooronderzoek is afgerond en er overeenstemming is over welke feiten een rol in de zaak gaan spelen.

De groep 'Officier van justitie' houdt op basis van deze feiten een betoog waarin ze pleit voor veroordeling/ een zo hoog mogelijke strafmaat; de groep 'Advocaat' probeert in zijn pleidooi de verdachte juist zoveel mogelijk vrij te pleiten.

De groep 'Pers' doet verslag van de rechtsgang.

7 VARIATIE

Een dergelijk scenario is uit te werken voor verschillende situaties waarin overtuigen, taalgebruik en het presenteren of verdoezelen van feiten een rol spelen.

Te denken valt bijvoorbeeld aan een politieke context (leerlingen kunnen onderzoek doen aan de hand van de plenaire verslagen https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/plenaire_verslagen).

8 AANWIJZINGEN EN AANDACHTSPUNTEN VOOR DE DOCENT

In het kader van het tegengaan van de verkaveling van ons vak, is het leuk om deze lessenserie terug te laten komen in andere vakonderdelen. Je kunt je lessen argumentatie, of het schrijven van een betoog, prima hieraan ophangen.

In de lessen literatuur zou je kunnen kiezen voor het klassikaal lezen van een roman waarin een moord- of strafzaak wordt beschreven, die je vervolgens als casus gebruikt voor deze lessenserie.

LITERATUUR

Voor taaltheoretische achtergronden van dit scenario:

Boogaart, R. (2015). *Een sprinter is een stoptrein zonder wc. De sturende kracht van taal*. Amsterdam University Press.

Verhagen, A. (2002). Retorica en cognitie. Th.J.M. Janssen (red.). *Taal in gebruik. Een inleiding in de taalwetenschap*, 97-110. Sdu Uitgevers.

<http://www.taalcanon.nl/vakgebieden/forensische-taalkunde/>